

Landstingsstyrelsens förvaltning
SLL Personal och utbildning

TJÄNSTEUTLÅTANDE
2013-05-23

LS 1305-0674

Landstingsstyrelsens
produktionsutskott

Ankom Stockholms läns landsting
2013 -05- 24
Dnr. LS 1305-0674

Rotel V

Satsning för förbättrad arbetsmiljö inom landstingets hälso- och sjukvårdsverksamheter

Ärendebeskrivning

Landstinget föreslår göra en särskild satsning i syfte att förstärka och utveckla arbetsmiljön inom landstingets hälso- och sjukvårdsverksamheter.

Beslutsunderlag

Landstingsdirektörens tjänsteutlåtande den 23 maj 2013

Förslag till beslut

Produktionsutskottet föreslår landstingsstyrelsen besluta

att inleda ett utvecklat arbete under perioden 2013-2016 i syfte att förbättra och utveckla arbetsmiljön inom landstingets hälso- och sjukvårdsverksamheter

att uppdra åt landstingsdirektören att återkomma med förslag till finansiering

att uppdra åt landstingsdirektören att sätta upp kriterier för de sökbara medlen inom den utökade satsningen för att förbättra och utveckla arbetsmiljön inom landstingets hälso- och sjukvårdsverksamheter

att uppdra åt landstingsdirektören att följa upp satsningen på arbetsmiljön och återrapportera resultatet

att omedelbart justera beslutet.

Förvaltningens förslag och motivering

Sammanfattning

Landstinget har ambitionen om och arbetar kontinuerligt med att skapa en god arbetsmiljö och att förebygga arbetsrelaterad ohälsa. För tillfället pågår arbetet med att genomföra alla de förändringar och omstruktureringar som krävs för att skapa framtidens hälso- och sjukvård. Det handlar bland annat om att renovera och bygga nya lokaler som ska uppfylla de idag gällande arbetsmiljökraven. Under den perioden då stora ombyggnationer sker kan arbetsmiljön komma att belastas genom till exempel buller, temporära lokaler och ökad stress. Förändringsprocesser kan i sig också skapa oro och stress. För att utveckla arbetet ytterligare och säkerställa en god arbetsmiljö under den förändringsfas som hälso- och sjukvården är på väg in i föreslås en treårig satsning inledas. Landstingets hälso- och sjukvårdsverksamheter ska kunna söka medel för arbetsmiljösatsningar utöver det som finns inom ordinarie budget inom ramen för denna särskilda satsning. Kostnaden kommer inledningsvis finansieras inom befintlig ram. Landstingsdirektören föreslås få i uppdrag att återkomma med förslag till samlad finansiering samt ta fram kriterier för de sökbara medlen.

Bakgrund

Hälso- och sjukvården är en verksamhet som ställer höga krav på medarbetarna. Arbetet kan stundtals vara både fysiskt och psykiskt påfrestande. Landstinget arbetar kontinuerligt med att skapa en god arbetsmiljö och att förebygga arbetsrelaterad ohälsa. Sjukfrånvaron ökar dock i Stockholms läns landsting liksom i övriga landet.

Undersökningar av självskattad hälsa har visat att ungefär hälften av de som är sjukskrivna anser att deras sjukskrivning är arbetsrelaterad.¹ Att urskilja vilka faktorer som har bidragit till ohälsa kan ofta vara svårt. Exempelvis kan personliga omständigheter i kombination med t ex höga arbetskrav och en pressad arbetssituation ge utslag i form av sjukdom hos en individ. Andra faktorer är genusrelaterade som att till exempel kvinnor och män kan reagera olika på stress i arbetsmiljön.

En stor del av all sjukfrånvaro i Sverige kan relateras till huvudområdena rygg- och nackbesvär samt lindrig eller medelsvår psykisk ohälsa, vilket också gäller för landstingets verksamheter. Enligt Försäkringskassans uppföljning av vanligt förekommande diagnoser bland sjukskrivna ökar de

¹ Riksförsäkringsverket Analyserar 2003:10

psykiska diagnosernas andel av sjukskrivningarna. I vissa fall beror ohälsan på en kombination av de två huvudområdena.

Landstingets hälsostrategiska arbete

För att skapa hälsofrämjande arbetsplatser driver förvaltningar och bolag ett medvetet och proaktivt hälsostrategiskt arbete baserat på resultaten av medarbetarundersökningen. Målsättningen är att förebygga arbetsrelaterad ohälsa och minska sjukfrånvaron. Exempelvis genomförs friskvårdsaktiviteter, hälsoveckor och arbetsmiljöutbildningar i nära samverkan med företagshälsovården. Flera verksamheter driver projekt för att stimulera till hälsofrämjande aktiviteter och förebygga sjukdom. Exempelvis har Tiohundra AB sedan 2011 drivit projektet *Mer styrka i omsorgen* med inriktning på fysisk träning och coaching på arbetstid för undersköterskor och vårdbiträden vid två enheter. Danderyds sjukhus AB startade 2012 ett projekt som bland annat omfattar stresshantering för att sänka sjukfrånvaron för undersköterskor på medicinkliniken.

Landstinget har ett brett utbud av åtgärder på hälsoområdet och strävar efter att ta tillvara friskfaktorerna i arbetsmiljön. Sjukfrånvaron kan påverkas både direkt, t ex genom individuella hälsobedömningar och stödsamtal, eller indirekt genom ett utvecklingsinriktat ledarskap där medarbetarna får uppskattning för sina arbetsprestationer. Landstinget erbjuder sina medarbetare friskvårdsbidrag och/eller en betald timme per vecka för friskvårdsaktivitet under arbetstid. Stockholms landstings idrottsförening (SLIF) har ett stort aktivitetsutbud och är en viktig samarbetspartner i det hälsofrämjande arbetet.

Utredningar om kvinnors ohälsa

Landstinget har låtit företagshälsovården genomföra två utredningar om orsaker till att fler kvinnor än män är sjukskrivna. Utredningarna är genomförda på Södertälje sjukhus och Karolinska Universitetssjukhuset Solna. I rapporterna kartläggs också de insatser som görs för att förebygga arbetsrelaterad ohälsa och rehabilitera sjukskrivna. Genom kartläggningen framkom ett antal faktorer som upplevs som positiva för det hälsostrategiska arbetet:

- Hälsoinspiratörer ger stöd till chefer och inspirerar till en hälsosammare livsstil (Karolinska)
- Hälsofrämjande chefsgrupp (Södertälje)
- Fokus på hälsa i medarbetarsamtalet (Södertälje)

- Rehabiliteringskoordinator samordnar rehabiliteringsarbetet och ger stöd till cheferna (Karolinska och Södertälje)
- Vårdarbetsplatser möjliggör arbetsträning vid återgång i arbete efter sjukskrivning (Karolinska)
- Träningslokaler/personalgym (Karolinska och Södertälje)

Erfarenheterna från Karolinska Universitetssjukhuset och Södertälje sjukhus kan inspirera till fortsatt utvecklingsarbete inom landstingets verksamheter.

Förbättringsarbete utifrån medarbetaruppföljning

Landstinget genomför varje år en medarbetarenkät för alla anställda. Resultat har succesivt blivit allt bättre. Stockholms läns landsting upplevs som en attraktiv arbetsgivare. Det som framkommer som landstingets styrkor utifrån medarbetarenkäten är ett tydligt kund- och resultatsfokus, medarbetare som tar stort ansvar och hög jämlikhet. De förbättringsområden som framkommer är frågor kopplade till förändring och utveckling, hälso- och stressindex samt motivationsindex.

Verksamheterna har använt resultaten från medarbetarenkäten för att skapa hälsofrämjande arbetsplatser. Sjukhusen har genomfört arbetsmiljöutbildningar och utbildningsinsatser inom det psykosociala arbetsmiljöområdet, till exempel stresshanteringskurser och kurser som behandlat utsatthetsfrågor som hot och våld, kränkande särbehandling och trakasserier.

Ett exempel på utvecklat arbetsmiljöarbete med utgångspunkt från medarbetarundersökningens resultat, är att Södertälje Sjukhus AB har haft särskilt fokus på kränkande särbehandling och hälsofrämjande arbetsmiljö. I samband med ny-/ombyggnaden av sjukhusets lokaler har en checklista för arbetsmiljö tagits fram som täcker in frågor om mångfald, hälsofrämjande faktorer, arbetsplatsens utformning, belastningsergonomi samt hot och våld.

Stockholms läns sjukvårdsområdes arbete med att utbilda sina chefer i arbetsmiljö och hälsa är ett annat exempel. Alla chefer ska genomgå en tre dagar lång utbildning i arbetsmiljö och hälsa. Tre månader efter avslutad utbildning erbjuds varje chef ett besök av företagshälsovården för att följa upp respektive chefs systematiska arbetsmiljöarbete i den egna verksamheten.

Forskning om arbetsvillkor och hälsa

Inom hälso- och sjukvården pågår två forskningsprojekt med inriktning på läkares arbetsvillkor och hälsa, den s.k. HOUPE-studien² och den s.k. HOPGOC-studien³. I HOUPE-studien, som är ett internationellt projekt, analyseras olika samband mellan läkares arbetsvillkor och hälsa. Karolinska Universitetssjukhuset är ett av de sjukhus som deltar i HOUPE-projektet och den första undersökningen av läkares hälsa gjordes via enkäter 2005. Det som då framkom var bland annat att läkare upplever att de är starkt utsatta för stress och att arbetsmiljö, utbrändhet, mobbing och jämställdhet sällan diskuteras bland läkare. Det framkom även att de kvinnliga läkarna mådde sämre än de manliga läkarna.

Under våren 2012 gjordes en uppföljande enkätstudie. Ett första resultat som avser Karolinska Universitetssjukhuset indikerar att vissa förändringar har skett i positiv riktning, men analyserna är inte färdiga ännu.

HOPGOC-studien är ett motsvarande projekt som pågår inom Stockholms läns sjukvårdsområde (SLSO). Syftet med detta projekt är att identifiera faktorer som bidrar till förbättrad hälsa bland läkare inom SLSO. Ett formulär med frågor från HOUPE som bas har kompletterats med relevanta frågor för öppenvård, psykiatri och geriatrik. Frågeformuläret har skickats ut till alla läkare inom SLSO. Datasamlingen är nyligen avslutad och analysarbetet har påbörjats. Resultaten kommer att återkopplas till organisationen och åtgärder ska föreslås och genomföras. En uppföljande mätning sker om cirka två år.

Överväganden

Det sker ett omfattande arbete inom landstinget för att skapa en god arbetsmiljö och främja hälsa hos medarbetarna. För tillfället pågår också arbetet med att genomföra alla de förändringar och omstruktureringar som krävs för att skapa framtidens hälso- och sjukvård. Det handlar bland annat om att renovera och bygga nya lokaler som ska uppfylla de idag gällande arbetsmiljökraven. Under den perioden då stora ombyggnationer sker kan dock arbetsmiljön komma att belastas genom till exempel buller, temporära lokaler och ökad stress. Förändringsprocesser kan i sig också skapa oro och stress.

Landstinget föreslås därför göra en särskild satsning på arbetsmiljöinsatser under de kommande tre åren. Syftet är att skapa förbättrad arbetsmiljö

² *Health and Organisation among University Hospital Physicians in Europe.*

³ *Health Organization in Psychiatry, Geriatrics and Outpatient Care.*

under den period som är kvar fram till dess nya lokaler kan tas i bruk, men också att utveckla det samlade arbetsmiljöarbetet. Målet är att förebygga arbetsrelaterad ohälsa som kan uppstå på grund av de stora förändringsprocesser som pågår inom hälso- och sjukvården. Satsningen samordnas från landstingsstyrelsens förvaltning. Landstingets verksamheter ska kunna söka medel för lokala satsningar på förbättrad arbetsmiljö. Satsningarna ska ha en sådan karaktär att det är tydligt att det är insatser utöver det ordinarie arbetet med att kontinuerligt utveckla arbetsmiljön och förebygga arbetsrelaterad ohälsa. Det kan till exempel handla om utbildning för chefer om hur man leder förändringsprocesser och ökade möjligheter till arbetsrehabilitering. Andra insatser som skulle kunna göras inom ramen för satsningen är förebyggande arbete för att undvika belastningsskador, som t.ex. utbildning i lyftteknik. Arbetsgivaren, landstinget, är alltid ansvarig för att erbjuda alla anställda en trygg och säker arbetsmiljö. Landstinget kan också stimulera anställda att med förebyggande åtgärder, som exempelvis schemalagd träning på arbetstid för yrkesgrupper med fysiskt tunga arbetsuppgifter, underlätta för anställda att få tid till förebyggande egenvård.

Medarbetarna ska själva kunna komma med initiativ och förslag till hur arbetsmiljön ska förbättras. Det är viktigt att alla personalkategorier som arbetar kliniskt inom hälso- och sjukvården får ta del av satsningarna. En förutsättning för att medel ska betalas ut är att satsningarna sker i samverkan och dialog med de lokala fackliga representanterna. Landstingsdirektören föreslås få i uppdrag att i dialog med landstingets hälso- och sjukvårdsverksamheter samt fackliga företrädare ta fram de kriterier som ska gälla för de sökbara medlen under hösten 2013. Verksamheterna ska ges möjlighet att inkomma med ansökningar under hösten 2013 för att möjliggöra att satsningar kan inledas redan under januari 2014.

Satsningen ska följas upp och utvärderas i samverkan med Centrum för Arbets- och Miljömedicin (CAMM). En samlad redovisning av satsningen ska återrapporteras till landstingsstyrelsen.

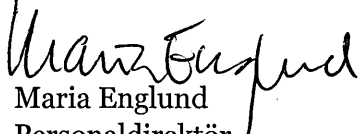
Ekonomiska konsekvenser av beslutet

Kostnaden för den särskilda satsningen beräknas totalt uppgå till cirka 150 miljoner kronor. Kostnaden kommer inledningsvis att finansieras inom befintlig ram. Landstingsdirektören föreslås få i uppdrag att återkomma med förslag till samlad finansiering.

Miljökonsekvenser av beslutet

I enlighet med landstingets Miljöpolitiska program 2012-2016 har hänsyn till miljön beaktats och slutsatsen är att det inte är relevant med en miljökonsekvensbedömning i detta ärende.

Toivo Heinsoo
Landstingsdirektör

Maria Englund
Personaldirektör